

## Tipuri de activități didactice care duc la dezvoltarea gândirii științifice în cadrul orelor de limba și literatura română

### Types of didactic activities that lead to the development of scientific thinking in Romanian language and literature classes

**CHETROSU Anca Nicoleta**, *Profesor de limba și literatură română  
Liceul de Transporturi Auto „Traian Vuia”*

**CHETROSU Anca Nicoleta**, *Teacher of Romanian Language and Literature  
“Traian Vuia” Auto Transport High School*

E-mail: [anche\\_78@yahoo.com](mailto:anche_78@yahoo.com)

ORCID iD: 0000-0003-4045-8369

DOI: [10.46728/c.18-06-2021.p45-48](https://doi.org/10.46728/c.18-06-2021.p45-48)

CZU: 37.016:811.135.1+821.135.1

**Rezumat:** *Lucrarea de față își propune să releve importanța gândirii științifice în actul de predare-învățare-evaluare la orele de limbă și literatură română. Partea întâi abordează etapele care sunt necesare în dezvoltarea acestui tip de gândire, cât și caracteristicile ei. Partea a doua prezintă tipuri de activități didactice care facilitează transferul de la teorie la practică, cât și o listă de aplicații care pot fi folosite la orele de literatură.*

**Cuvinte-cheie:** *literatură, gândire științifică, aplicații educative, activitate didactică*

**Abstract:** *This paper aims to highlight the importance of scientific thinking in the act of teaching, learning and assessment in Romanian Language and Literature classes. The first part of the article addresses the necessary steps to be taken in the development of scientific thinking, as well as its characteristics. The second part presents the types of teaching activities that facilitate the transfer from theory to practice, as well as a list of learning apps that can be used in literature classes.*

**Keywords:** *literature, scientific thinking, learning apps, didactic activities*

#### Introducere

Era digitală este o provocare pentru profesorii din întreaga lume care au fost formați în perioada în care predarea expositivă era cel mai des folosită pentru asimilarea informațiilor și formarea gândirii lor științifice din două motive: pe de o parte fiindcă ei trebuie să își remodeleze felul în care să interacționeze cu elevii folosind metode activ participative, și, pe de altă parte, să înțeleagă felul multimedia al gândirii elevilor din ziua de azi. Astfel nevoia de formare continuă a profesorilor, motivarea lor pentru înțelegerea mecanismelor pedagogice constituie centrul unui învățământ de calitate.

#### Nevoia de adaptabilitate a profesorilor în perioada crizei pandemice

Perioada de criză pandemică a adus în toate țările lumii nevoia de a regândi sistemul de predare-învățare-evaluare, atât prin găsirea unor noi metode, strategii de lucru cu elevii, de stimulare a atenției și de creștere a conectivității dintre toți partenerii implicați în actul educativ (profesori, elevi, părinți), cât și la găsirea resurselor materiale și a aplicațiilor informatice care să permită toate aceste lucruri. Deopotrivă pentru toți a fost o perioadă de căutare, nesiguranță, frustrare, neliniște, dar aceasta a fost dublată de dorința de a găsi soluții, de a reuși să trecem cu bine momentul acesta. Învățământul după perioada de criză pandemică nu va mai fi la fel, va fi marcat decisiv de metodele de lucru de pe platformele on-line, de folosirea tehnologiilor moderne.

Nu a fost o trecere ușoară pentru că la început a existat o ruptură bruscă între profesori și elevi, pentru că atmosfera din timpul orelor nu poate fi înlocuită de cea din clasa virtuală, fiind nevoie de conexiune, de relaționare, reciprocitate, susținere. Ca profesor de limba română am simțit nevoia să încerc să facilitez comunicarea dintre elevi, să îi stimulez să se exprime liber, să facă referiri la propriile experiențe de viață în interpretarea operelor literare, atât pentru facilitarea comunicării dintre elevi, cât și pentru a accesibiliza conținuturile. „Cheia succesului pentru creșterea nivelului rezultatelor este să recunoaștem că există o legătură între actul instruirii și învățării. Elevii ai nevoie de profesori care să intre în legătură cu ei. Și mai presus de orice altceva, au nevoie de profesori care cred în ei.” (3, p.166). Este important ca profesorul să simtă pulsul clasei, să observe nevoile copiilor, temerile, nemulțumirile lor și să încerce să se adapteze, să inoveze, să combine pentru a-i ține conectați, pentru a le trezi curiozitatea și pentru a-i determina să se implice, să muncească, ca în final să își formeze competențe. „A preada eficient este un proces constant de ajustare, evaluare și răspuns la gradul de implicare a elevilor.” (3, p. 162)

### **Dezvoltarea gândirii științifice în cadrul orelor de literatură română**

De unde începe acest proces amplu al învățării? Copilul învață încă de la naștere, este un proces firesc, naural pentru el: învața despre relații, despre corpul său, învață limbajul și multe altele. Trecerea la dezvoltarea gândirii științifice se face treptat printr-o serie de procese care trebuie să urmărească aceeași pași ca atunci când copilul învață singur, adică autocunoaștere, dezvoltarea sinelui, evaluarea cunoștințelor sale, ajustarea necesităților sale ca în final să ajungă la adaptarea la noi situații de asimilare, relaționare fără ajutor. Mircea Miclea (2, p. 28-34) identifică câteva etape în această dezvoltare a gândirii științifice: a) nivelul cunoștințelor dobândite anterior datorită motivațiilor existente, b) nivelul computațional al proceselor de valorificare a cunoștințelor care sunt dobândire și de folosire a lor în noi situații în vederea rezolvării unei probleme noi sau a obținerii performanței, c) nivelul algoritmizării printr-o serie de procese de tipul judecăților de valoare, relaționalizare, raționalizare, strategii de rezolvare a problemelor și d) nivelul implementațional legat de neuroștiință, de procesele biochimice ce au loc în creierul uman. Cercetătorul Mircea Miclea face o paralelă în acest sens cu operațiile pe care le face un calculator: ce informații deține (a), ce funcții poate aplica (b), cum sunt relaționate aceste funcții într-un algoritm sau program (c), ce se întâmplă la nivelul hardware când se dă o comandă (d).

Dezvoltarea gândirii științifice la ora de limba și literatura română folosind tehnologiile moderne în contextul pandemic

Gândirea științifică se caracterizează prin:

- caracter faptic- începe de la fapte ale realității și revine frecvent pentru a o confirma;
- caracter analitic- presupune descompunerea continuă și descrierea obiectelor în profunzime de fiecare dată;
- caracter precis;
- caracter simbolic – presupune capacitatea de abstractizare pe care fiecare persoană trebuie să o aibă pentru a genera reprezentări mentale care sunt reale.

### **Exemple de activități didactice care duc la dezvoltarea gândirii științifice**

În contextul învățământului online, metodele, materiale, resursele didactice pe care le foloseam în clasă au trebuit să fie adaptate lucrului pe platforme, aplicațiilor care aveau o destinație educativă sau adaptarea altora la mediul școlar.

**A.** Exemple de activități didactice care folosesc **caracterul faptic** al gândirii științifice

1. Citește cu atenție fragmentele din „Letopisețul Țării Moldovei” de Grigore Ureche și găsește evenimentele care sunt păstrate de Costache Negruzzi în nuvela istorică „Alexandru Lăpușneanul”.

2. Prezintă felul în care se făceau alegerile în perioada începutului secolului al XX-lea în Transilvania hazburgică, folosind ca suport partea a doua a romanului „Ion” de Liviu Rebreanu.

3. Realizează itinerarul Vitoriei Lipan în căutarea soțului ei dispărut folosind Google Maps, valorificând cu atenție acțiunea romanului „Baltagul” de Mihail Sadoveanu.

4. Identifică pe hartă parcursul armatei românești în timpul Primului Război Mondial, urmărind batalionul din care face parte Ștefan Gheorghidiu, personajul-narator al romanului „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” de Camil Petrescu.

5. Folosind Google Maps, urmărește-l pe moș Costache Giurgiuveanu prin Bucureștiul începutului de secol și realizează o listă a străzilor care există și astăzi în capitală, valorificând romanul realist „Enigma Otiliei” de George Călinescu.

**B.** Exemple de activități didactice care folosesc **caracterul analitic** al gândirii științifice

1. Extrage ideile principale și pe cele secundare ale nuvelei „Alexandru Lăpușneanul” de Costache Negruzzi.

2. Identifică elementele reale care creionează cadrul poetic din opera lirică „Lacustră” de George Bacovia.

3. Descrie cadrul poetic surprins artistic în poezia „Lacul” de Mihai Eminescu.

4. Realizează o descriere a rolului arhaismelor în conturarea atmosferei de epocă în nuvela „Alexandru Lăpușneanul” de Costache Negruzzi, identificând exemple de arhaisme lexicale, fonetice și semantice.

5. Realizează o clasificare a personajelor operei „Povestea lui Harap-Alb” de Ion Creangă în funcție de rolul lor în operă, raportul cu realitatea, caracter.

**C.** Exemple de activități didactice care folosesc **caracterul precis** al gândirii științifice

1. Identifică trei trăsături ale realismului care se regăsesc în romanul „Enigma Otiliei” de George Călinescu.

2. Precizează două trăsături ale descrierii artistice care apare în începutul volumului „Hanu Ancuței” de Mihail Sadoveanu.

3. Precizează două mijloace de caracterizare ale personajului Stavrache folosite pentru conturarea portretului personajului în capitolul al doilea al nuvelei „În vreme de război” de Ion Luca Caragiale.

4. Identifică patru termeni din câmpul semantic al cosmicului care apar în ultimul tablou al poemului „Luceafărul” de Mihai Eminescu.

5. Găsește două asemănări între romanul „Ion” de Liviu Rebreanu și nuvela „Moara cu noroc” de Ioan Slavici.

**D.** Exemple de activități care dezvoltă **caracterul simbolic** al gândirii științifice

Simbolismul în gândirea științifică apare în capacitatea de abstractizare pe care fiecare individ ar trebui să o aibă pentru a genera reprezentări mentale care sunt reale.

1. Alege din lista de mai jos un simbol care ar putea fi pus pe blazonul familiei Ion Glanetașu, personaj în romanul „Ion” de Liviu Rebreanu, și argumentează de ce: coasa, sapa, un act notarial, fire de grâu, un costum popular.

2. Unul dintre simbolurile recurente ale romanului „Ion” de Liviu Rebreanu este drumul ca semn al destinului omului trecător prin lume. Găsește alte două opere în care acest simbol are aceeași semnificație.

3. Precizează semnificațiile potrivite pentru simbolul luceafărului în poemul filozofic al lui Mihai Eminescu.

4. Asociază următoarelor personaje din „Enigma Otiliei” de George Călinescu câte un simbol, argumentând alegerea făcută: Felix, Costache Giurgiuveanu, Aglae Tulea, Simion Tulea.

5. În poezia „Plumb” de George Bacovia „sicriele” sunt o metaforă simbol pentru oamenii închiși în sine, preocupați de sine, incapabili de empatie. Identifică două alte simboluri potrivite pentru aceeași semnificație.

Acestea sunt doar câteva exemple de activități care pot face apel la gândirea științifică a elevilor la ora de limba și literatura română care pot fi aplicate foarte ușor și în cadrul orelor online pe diferite aplicații sau platforme educaționale. Unele dintre cele mai potrivite resurse informatice sunt următoarele: Nearpod (lecții interactive), Glogster (afișe multimedia), Canva (afișe), Google Earth (călătorii virtuale), Google Maps (itinerar literar), Fakebook (pagini gen facebook pentru personaje literare), whitebord.fi (tablă virtuală pentru activitatea fiecărui elev), Videoant (plasarea de activități didactice la anumite momente dintr-un video), Mentimeter (sondaje, brainstorming), Padlet (prezentări, intervenții), Miro, Ayoa, Mind Mesiter (harti conceptuale).

### **Concluzii**

Oricare ar fi metodele folosite sau canalul de comunicare în timpul orelor de curs, trebuie avută în vedere dezvoltarea gândirii științifice ca fundament teoretic aplicativ în era digitală, pentru ca elevii, viitori adulți, atunci când vor ajunge să se confrunte cu o problemă a cărei decodare are nevoie de termeni științifici să poată rezolva.

### **BIBLIOGRAFIE**

1. CUZNEȚOV, Larisa. *Gândirea științifică în educație și instruire baze psihopedagogice de optimizare a învățării prin prisma dezvoltării gândirii științifice* [online]. [citat 18.06.2021]. Disponibil: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/110-121.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/110-121.pdf)
2. MICLEA, Mircea. *Psihologie cognitivă. Modele teoretico-experimentale*. Iași: Polirom. 1999, 342 p. ISBN 973-683-248-1
3. ROBINSON, Ken, ARONICA, Lou. *Școli creative. Revoluția de la baza învățământului*. București: 2015 (Ed. Publica). 345 p. ISBN 978-606-722-056-8
4. TROFAILA, L. *Dezvoltarea operaționalității gândirii elevilor de vârstă școlară mică prin intermediul varierii procedeeleor de instruire*. [online]. [citat 11.06.2021]. Disponibil: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/Dezvoltarea%20operationalitatii%20gindirii%20elevilor%20de%20virsta%20scolara%20mica.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Dezvoltarea%20operationalitatii%20gindirii%20elevilor%20de%20virsta%20scolara%20mica.pdf)